

PETSEREMAA IGÄTSÜS - seto igätsüsdraama

Kesoneni Helena näütemäng „Petseremaa igätsüs“ om Petseremaa kiränigu ja aokiränigu Vananurmõ Ilmari samanimelitsõ näütemängu perrä tett, ts´uut ümbre om kobendanu’ Lennugi Urmas (Rakvere Tiatri). Vananurmõ töömõlielolitsõ näütemängu päämäne mõtõh om ülepiirilnõ saldminõ vai pias s´ood nimetämmä ku üle kontrolljoonõ saldminist (armastust).

Jutu päätegeläse’ omma’ noorõ’ ja rõõsatava’ tõõnõtõist saldva’ Paul ja Valli. Paul om nuur ja luutust täüs aokiränik, kinkõlõ nakas miildümmä Petsere näio Valli. Tuu om tävveste keelet saldminõ, noorõ’ olõ-õi säädüse silmih vaba’ ja vallalitsõ’, a säädüi-sist viil rassõbalt hoit näid erälde kontrolljuun, mia om näide vaihõl ku sain. Kontrolljuun erätäs vanõba’ latsist, kisk erälde tõõnõtõist saldva’ noorõ’ ja jätt inemisõ’ ummist kododõst ilma. Pauli ja Valli luu kõrval juusk Setomaa poolitamisõ jutt.

PETSERIMAA IGATSUS - seto igatsusdraama

Helena Kesoneni lavastus “Petserimaa igatsus” põhineb Petserimaa kirjaniku ja pikaaegse ajakirjaniku Ilmar Vananurme samanimelisel näidendil, mille on kohandanud Urmas Lennuk (Rakvere Teater). Vananurme tõsielulise näidendi peateema on piirideülene armastus või peaks seda sõnastama kui kontrolljooneülest armastust.

Loo keskmes on noor ja õhetav armastus, Pauli ja Valli lugu. Paul on noor ja lootustandev ajakirjanik, kes armub Petseri neiu Vallisse. See on mitmekordselt keelatud armastus, noored pole seaduse silmis vabad ja vallalised, kuid seadusest rängemalt lahutab neid kontrolljoon, mis kerkib nedne vahele kui sein. Kontrolljoon lahutab vanemad lastest, rebib armastajad teineteise embusest ning jätab inimesed ilma oma kodudest. Paralleelselt Pauli ja Valli looga jookseb Setomaa poolitamise lugu.

Edimätsse teksti kirotaja: **Vananurme Ilmar**

Näütemängus säädjä: **Lennugi Urmas** (Rakvere Tiatri)

Keelekõrrastaja: **Sarvõ Õiõ**

Püünepääle säädjä: **Kesoneni Helena**

Püüne- ja rõividõkunstnik: **Pungitsa Triinu**

Helülinõ kujondaja: **Kalkuni Mari**

Helüülesvõtja: **Kikasõ Martin**

Videokunstnik: **Petsere Kärt**

Graafilinõ kujondaja: **Mehilase Rivo**

Valgusõkunstnik: **Niinemäe Enor**

Kõrraldaja: **Kittuse Kelly**

Lavakraamivastutaja’ ja abilitsõ’: **Karro Kärt, Raali Elis**

Näütlejä’: **Angerpikä Siim, Moskalenko Jekaterina, Otsari**

Lauli, Seimi Agur

Algteksti autor: **Ilmar Vananurm**

Dramatiseerija: **Urmas Lennuk** (Rakvere Teater)

Keeletoimetaja: **Õie Sarv**

Lavastaja: **Helena Kesonen**

Lava- ja kostüümikunstnik: **Triinu Pungits**

Muusikaline kujundus: **Mari Kalkun**

Helisalvestus: **Martin Kikas**

Videokunstnik: **Kärt Petser**

Graafiline disainer: **Rivo Mehilane**

Valguskunstnik: **Enor Niinemägi**

Produtsent: **Kelly Kittus**

Rekvisiitorid-assistendid: **Kärt Karro, Elis Raal**

Osades: **Siim Angerpikk, Jekaterina Moskalenko, Lauli**

Otsar, Agur Seim

Esietendus **31. juulil 2021** Säpina küla Heina küünis

MTÜ Taarka Pärimusteater

Toetavad: Eesti Kultuurkapital, Võrumaa Kultuurkapital, Eesti

Rahvakultuuri Keskus, Setomaa Edendüsfond, Setomaa vald,

Rahandusministeerium, Förmann NT AS

Täname Heina küüni kasutamise eest Liis ja Meelis Samueli!

RAHANDUSMINISTEERIUM

EESTI
RAHVAKULTUURI
KESKUS

PETSERIMAA IGATSUS

Seto
igatsus-
draama

TAARKA
PÄRIMUSTEATER

Taarka Pärimusteatri seto igatsusdraama

Prosta kokkovõtõh setokeelidsilõ

- 1. jutt** - Valli pand mõsku kuioma. Var'õ pääl om Pauli latsõiamälestüse' suvitsil õdagidõl piima maahajahutamisõst, mustadõst lehmäkarvost ja udaranahatükäst marli pääl.
- 2. jutt** - Paul pand uma tundõ' Valli vasta luulõtusõ sisse.
- 3. jutt** - Armatsõja' omma' töönõtõõsõl lähkoh, a kontrolljuun tege tuu vaihõmaa ullidusuurõs.
- 4. jutt** - Paul tunnõhtas, õt ütsindä olõminõ om mõntkõrd halusap ku kontrolljuun.
- 5. jutt** - Paul pelgäs, õt timä telehvoona kullõldas päält. Valli arvatõh omma' Pauli parhilladsõ' luulõtusõ' kehvebä' ku innidse'. Innebidi oll luulõtuisih igätsüst, no' om õnnõ sõna „igätsüs“, a tunnõht hinnäst olõ-õi.
- 6. jutt** - Paul taht uma naasest Signest ar' lahuta'. Signe arvatõh om abielo lahkjas Valli. A Paul tiid, õt Sidne ja timä vaihõl olli' jo inne Vallit lahi' seeh.
- 7. jutt** - Paul tands, õt igätsüst kustuta'. Tä otsustas üle piiri minnä' reeglidõ perrä, õt nätä' Vallit. Tä pand karmanni sõrmusõkarbi.
- 8. jutt** - Paul arvõstas piirireeglidõga', õt uma armsappa nätä'. Kokkosaaminõ piirivalvur Ljuboviga'
- 9. jutt** - Paul lätt vanaesä havva pääle joudu saama. Vanaesä hing ütles, õt vanavanõba' tulõva' appi ja segähäse' vaihõlõ sis, ku süämest näide poolõ palvõtõdas vai sis ku kääntäs hinnäst ar' umast maast ja kogokunnast.
- 10. jutt** - Vanaesä ütles, õt ineminõ piat eis' arvu saama, õt tä om essünü' ja taht lõüdü' õigõt tiid. Sis saava' ka' vanavanõbidõ hinge' toes olla'.
- 11. jutt** - Paul ja Valli sai' jälki' kokko. Paul saa tiidä', õt Valli eloh om vahtsõnõ meesterahvas.
- 12. jutt** - Trehväminõ vanaesä hinge'ga'. Vanaesä hing saa arvu, õt Paul k'au-ui Petseremaal õnnõ vanavanõbidõ, juuri õga ka' maa peräst, a hoops proosalitsibil põhjuisil.
- 13. jutt** - Jutataminõ innidse naase Signega'. Paul tunstas Signele, õt Vallil om vahtsõnõ miis.

- 14. jutt** - Paul kink piiripääl piirivalvur Ljubovilõ uma luulõkogo.
- 15. jutt** - Nostalgilinõ hüpeh innidsehe aigu: Paul ja Valli edimäne trehväminõ rongih.
- 16. jutt** - Valli kõnõlõs hindäette tuust, kuvvamuudu tälle meelüs Pauli viisakus, kombõkus ja tarkus.
- 17. jutt** - Pauli ja piirivalvuri vaiõlus luulõ ja elo ohkokõsõst piirist.
- 18. jutt** - Valli soovtas Paulilõ, õt tä helstasi-i inäp tälle ja unõhtasi' timä igävätses aos ar'.
- 19. jutt** - Paul kullõs salvõstust ja tä ilm vaos kokko. Vanaesä hing tsutitäs Pauli saldmisõ nimel võitlõmma.
- 20. jutt** - Pauli ja Valli kokkosaaminõ, koh Paul tunstas, õt tä igätses ja sald Petseremaad inäbä ku naist.
- 21. jutt** - Valli saa tiidä', õt timä imä Anna om koolnu'.
- 22. jutt** - Anna matusõ'. Valli sõsar ja veli saa-as matsilõ tulla', selle õt kiirviisa mass inäbä ku pereh üte kuu joosul rahha saa. Paul pallõs Vallit hindäga' altari ette tulla'. Paul saa etkui arvu, õt Vallil om poig nimega' Artjom.
- 23. jutt** - Paul om väiga' haigõ. Valli himostas Pauli nii ku vanastõ ja om valms timäga' altari ette minemä.
- 24. jutt** - Projektsioonil väigokõnõ Paul, kiä matt tsirgukõist. Vanaimä om ka' tsirgu matsil ja halõstas ikvat pujakõist.
- 25. jutt** - Paul om sängüh, täl om kroonilinõ igätsüs, a tuu olõ-õi Valli vasta, a tuu om Petseremaa saldmisõ. Latsõia Paul tulõ vanalõ Paulilõ perrä.

Prosta sisukokkuvõte kirjakeelsetele

- 1. stseen** - Valli paneb pesu kuivama. Projektsioonil on Pauli lapsepõlvemälestus suveõhtutel piima jahutamisest, mustadest lehmakarvadest ja udaranahatükkidest marlil.
- 2. stseen** - Paul vormib oma tunded Valli vastu luuletuseks.
- 3. stseen** - Armastajad on teineteisele nii lähedal, kuid kontrolljuun muudab selle vahemaa röögatuks.
- 4. stseen** - Paul tunnetab, et üksinda olemine on teinekord valusam kui kontrolljuun.
- 5. stseen** - Paul kardab, et ta telefoni kuulatakse pealt. Valli arust on Pauli praegused luuletused kehvemad kui varasemad. Varem oli luules igatsus, nüüd on vaid sõna „igatsus“, aga tunnet ennast ei ole.
- 6. stseen** - Paul tahab eksabikaasa Signelt lahutust. Signe arvates on abielu lõhkimise põhjuseks Valli, Paul aga teab, et tegelikult oli nendevaheline suhe ammu enne Vallit mõranenud.
- 7. stseen** - Paul tantsib, et igatsust kustutada. Ta otsustab piiri reeglitepäraselt ületada, et Vallit näha. Pistab taskusse sõrmusekarbi.
- 8. stseen** - Paul allub piirireeglitele, et oma armastatud näha. Kohtumine piirivalvur Ljuboviga.
- 9. stseen** - Paul läheb vanaisa hauale tuge saama. Vanaisa vaim ütleb, et esivanemad tulevad appi ja sekkuvad siis, kui siiralt palves nende poole pöördutakse või siis kui pöördutakse ära omast maast ja kogukonnast.
- 10. stseen** - Vanaisa nendib, et inimene peab ise aru saama, et ta on eksinud ja tahab leida õiget teed. Sel juhul saavad ka esivanemate vaimud toeks tulla.
- 11. stseen** - Pauli ja Valli taaskohtumine. Paul saab aimu, et Valli elus on uus meesterahvas.
- 12. stseen** - Kohtumine vanaisa vaimuga. Vanaisa vaim mõistab, et Paul ei käi Petserimaal mitte esivanemate, juurte ega selle maa pärast, vaid hoopis proosalisematel põhjustel.

- 13. stseen** - Vestlus eksabikaasa Signega. Paul pihib Signele, et Vallil on uus mees.
- 14. stseen** - Paul kingib piiril piirivalvur Ljubovile oma luulekogu.
- 15. stseen** - Nostalgiline hüpe minevikku: Pauli ja Valli esmakohtumine rongis.
- 16. stseen** - Valli monoloog sellest, kuidas teda paelub Pauli viisakus, kombekus ja andekus.
- 17. stseen** - Pauli ja piirivalvuri vaidlus luule ja elu õrnõhukesest piirist.
- 18. stseen** - Valli soovitab Paulil enam mitte helistada ja ta igaveseks unustada.
- 19. stseen** - Paul kuuleb salvestust ja ta maailm variseb kokku. Vanaisa vaim utsitab Pauli armastuse nimel võitlema.
- 20. stseen** - Pauli ja Valli kohtumine, mil Paul tunnistab, et igatseb ja armastab Petserimaad rohkem kui naist.
- 21. stseen** - Valli saab teada, et ta ema Anna on surnud.
- 22. stseen** - Anna matused. Valli õde ja vend ei saanud matustele tulla, sest kiirviisad maksavad rohkem kui pere ühe kuu sissetulek. Paul palub Vallit endaga altari ette tulla. Paul saab justkui aru, et Vallil on poeg nimega Artjom.
- 23. stseen** - Paul on raskelt haige. Valli ihaldab Pauli nagu vanasti ja on valmis temaga altari ette tulema.
- 24. stseen** - Projektsioonil väike Paul, kesatab linnukest. Vanaema on ka linnu matustel ja lohutab pisarateni liigutatud poisikest.
- 25. stseen** - Paul on haigevoodis, tal on krooniline igatsus, aga mitte Valli vastu, vaid oma armastatud Petserimaa vastu. Lapsepõlve Paul tuleb vanale Paulile järele.